

**Van
Oer-IJ-gebied
naar
recreatiegebied**

**Jubileum
fietsroute**

50-jarig bestaan

recreatieschap
alkmaarder- en
uitgeestermeer

De weidse polder in!

50 jaar geleden, op 1 april 1973, is het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer opgericht. Een bijzonder jubileum om bij stil te staan, maar nog leuker om voorbij te fietsen.

Kom meer te weten over hoe de recreatiegebieden er vroeger uitzagen en wat er nu te beleven is. Fiets langs lang geleden gegraven kanalen, diepliggende weilanden en over slingerende dijken en oude bruggen. Deze fietstocht in het heden voert je naar het verleden. Stap op de fiets en adem de weidse natuur van de Noord-Hollandse polders in!

Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer

Het Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer is een samenwerkingsverband tussen de provincie Noord-Holland, de gemeenten Alkmaar, Beverwijk, Castricum, Heemskerk, Heiloo, Uitgeest en Zaanstad. Het doel van het schap is om de recreatie en watersport op en rondom het meer en aangrenzende gebieden op een evenwichtige manier te ontwikkelen. Hierbij wordt rekening gehouden met landschap en milieu.

recreatieschap
alkmaarder- en
uitgeestermeer

- 8 Fietsknooppunt
- V Bezienswaardigheid
- Route
- - - Alternatieve route

Lengte fietsroute:

+/- 50 kilometer.

Tijdsduur:

+/- 4,5 uur.

Je kunt de route ook in twee gedeeltes fietsen.

De aftrap

Deze fietsroute begint bij het beheerkantoor van Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer. Navigatie: Legendijk 33, Uitgeest. Je kunt deze route natuurlijk ook starten vanaf een ander punt. Neem een kijkje op de kaart en ontdek wat voor jou het beste uitkomt.

Ontstaan van het Oer-IJ

Nog voor onze jaartelling mondde het Oer-IJ, een noordelijke tak van de Rijn, uit in de zee boven Castricum. Rond het begin van de jaartelling werd de doorstroom naar de zee afgesloten, waardoor er een veenmoeras ontstond.

Hier zijn mensen in de middeleeuwen begonnen met het graven van sloten om de grond geschikt te maken voor landbouw en veeteelt. Deze sloten waterden af op het Oer-IJ. Na het stijgen van de zeespiegel en meerdere overstromingen ontstond een langwerpige meer met veel vruchtbare klei. Om meer controle te krijgen over het water zijn in de late middeleeuwen dijken en dammen gebouwd.

Vervolgens zijn in de 17e eeuw verschillende meren drooggelegd met behulp van molens. Door de bouw van sluizen en inlaten kon men het waterpeil regelen. Het gebied kon zelfs onder water worden gezet (= inunderen) om vijanden buiten de hoofdstad te houden (onderdeel van **Stelling van Amsterdam**). Het onder water zetten van stukken land gebeurt nog steeds 's winters in de Krommenieër-Woudpolder. Nu om verschillende vogelsoorten aan te trekken.

Bezienswaardigheden

START bij beheerkantoor Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Lagendijk 33 in Uitgeest, en fiets naar het zuiden.

A

Recreatieterrein Zwaansmeer

Voordat hier een waterplas lag, bestond het gebied uit een mix van klei-op-veen met zand (afzetting uit het Oer-IJ-estuarium). Om dit om te zetten naar een fijn recreatiemeertje, is het zand omhoog gebracht en op het veen gelegd. Eromheen werd een dijk aangelegd. Hierdoor ontstond een kuil waarin water bleef staan. Via inlaten kan water van het Uitgeestermeer erin en eruit. Nu is het Zwaansmeer een heerlijke plek voor liefhebbers van waterpret en zandkastelen.

Sla linksaf op de T-splitsing met de Lagendijk en fiets naar knooppunten 84 en 87.

B

Aardkundig monument Zwaansmeepad

Als je op de plek van het informatiepaneel staat, heb je een prachtig uitzicht over het meer. Het lijkt alsof je terug in de tijd gaat en het middeleeuwse landschap voor je ziet, als je tenminste even de moderne bebouwing en elektriciteitsmasten wegdenkt. Gelukkig zijn de natuurlijke contouren van het gebied behouden gebleven. Bovendien is er op dit punt een handige kano-overhaal gemaakt. Hierdoor kun je gemakkelijk je kano van het water van de Buiten-Crommenije naar de veenstroom Crommenije slepen. Dit maakt het voor kanoërs mogelijk om één van de vele kanoroutes te varen die door dit prachtige gebied lopen.

C

Krommenieër-Woudpolder

In de grond van de Krommenieër-Woudpolder zijn sporen gevonden van woonplaatsen uit de IJzertijd. Rond het jaar 1000 is hier permanente bewoning ontstaan, na de ontwatering van veengebieden. De huidige polder is in de 13e eeuw ontstaan door het aanleggen van dijken. Vandaag de dag is deze rustige plek een veilige haven voor talrijke vogels om te broeden, zoals de grutto en de kievit.

D

Woudaap Schutsluis

De Woudaap Schutsluis komt oorspronkelijk uit de 17e eeuw, maar werd herbouwd in 1907. Ondanks dat de sluis er nog steeds uit ziet als toen, is hij nog steeds in gebruik. Vermoedelijk is deze sluis gebouwd vanwege de aanleg van de Nauernasche Vaart, die dwars door polders is aangelegd en ervoor zorgde dat het waterpeil in de omgeving aanzienlijk kon veranderen.

De Woudaap

De Woudaap-watermolen is al sinds 1651 actief in het bemalen van de Krommenieër-Woudpolder. Ondanks zijn leeftijd draait hij nog steeds trouw rond om het waterpeil te reguleren. Om de molen een handje te helpen, is er sinds 2008 naast de molen een elektrisch gemaal geplaatst. Dit moderne apparaat kan de molen helpen om extra water af te voeren wanneer dat nodig is.

E

Nauernasche Vaart

In 1632 is de Nauernasche vaart gegraven om de droogmakerij de Schermer te ontwateren. Want na de drooglegging van wat ooit een meer was, bleek het bij harde regen moeilijk om het water snel genoeg af te voeren met de aanwezige molens. Gelukkig zorgen een pontje en een brug ervoor dat je gemakkelijk naar de overkant kunt komen.

Molletjesveer

Sinds 1634 kreeg het Molletjesveer de 'Octroyé' (vergunning) om bezoekers van de ene naar de andere kant te brengen. Door de jaren heen, met tussenpozen, waren verschillende pontjes dagelijks in de weer. Vanaf 1994 werd er een zelfbedieningspontje geïntroduceerd, waarmee passagiers zelf konden oversteken. Maar dit jaar heeft het veer een flinke upgrade gekregen met de introductie van een nieuw elektrisch pontje mét schipper.

Steek met het pontje Molletjesveer naar de overkant (zie vaartijden op www.veerponten.nl) (of neem de brug via knooppunt 90 en 91, wel 4 km extra fietsen) en fiets naar knooppunten 88 en 57.

F

Starnmeer

Het Starnmeer was oorspronkelijk een weelderig hoogveenmoeras, maar toen de begroeiing werd verwijderd en er sloten werden gegraven, begon de grond in te klinken en ontstond er een meer. Het duurde echter niet lang voordat dit meer in 1643 drooggelegd werd, waardoor de polder nu diep onder de zeespiegel ligt.

Westwouderpolder

De huidige Westwouderpolder werd in de 19e eeuw verdeeld door het doortrekken van de Markervaart van het water van de Stierop naar het Kogerpolderkanaal. Dit zorgde voor een scheiding met de huidige Oostwouderpolder.

Tegenwoordig is een groot deel van de Westwouderpolder natuureservaat. Met een pontje kun je naar het pittoreske dorpje de Woude, waar je op de dijk rond de polder kunt lopen via de Westwouderpolder route.

G

Kogerpolderkanaal

Het Kogerpolderkanaal is ontstaan uit een idee van een groep fabrikanten uit Wormerveer in 1849. Het doel was om een verbinding te maken met het Noordhollandsch kanaal. Deze verbinding zorgde voor een betere bereikbaarheid van de Zaanstreek en maakte het transport van goederen veel efficiënter.

De Woudhaven

De Woudhaven was na het graven van het Kogerpolderkanaal een overslaghaven voor zeeschepen. Vandaag de dag is het een jachthaven en kun je met een zelfbedieningspontje naar de overkant. Hier kun je heerlijk wandelen op de strekdam tussen de paarden en schapen. Tijdens de wandeling heb je goed zicht op het snelvaargebied De Deilings, waar waterskiërs hun kunsten vertonen.

Op de strekdam groeit een zeldzaam, beschermd plantje: heemst. Deze kan hier goed groeien door een achtergebleven zee-kleilaag waarin zout zit. Heemst staat erom bekend een verzachtende werking te hebben op de luchtwegen en wordt daarom vaak gebruikt als ingrediënt in hoestsiropen.

Fiets naar knooppunt 56.

H

De Schermer

De Schermer is tussen 1633 en 1635 drooggemalen om de omliggende steden te beschermen en vruchtbare landbouwgrond te creëren. Het tegenoverliggende Alkmaarder- en Uitgeestermeer is nooit ingepolderd vanwege dalende grondprijzen. Op dit grote tweelingmeer kun je nu heerlijk varen, zeilen, windsurfen, zwemmen en nog veel meer.

Steek met de veerboot naar de overkant (zie vaartijden op www.veerponten.nl) en fiets door naar knooppunt 55.)

I

Uiterdam

Het pontje Akersloot brengt je naar de overkant, waar je de landtong Uiterdam vindt. Vroeger lag er een pontje op de plek waar het Alkmaarder- en Uitgeestermeer overgaat in het Noordhollandsch kanaal. Hiermee konden mensen (en paarden) de route over het jaagpad vervolgen en konden (zeil)boten de dam passeren. Vanaf de landtong Uiterdam heb je een prachtig uitzicht op het Noordhollandsch kanaal dat om de hoek gaat en de voorbijvarende schepen. Het is een perfecte plek om te vissen en te genieten van het uitzicht.

EXTRA bezienswaardigheid (0,4 km)

Fiets richting knooppunt 54 en ga aan het einde van de Meerweg linksaf de Kerkweg in en neem aan het einde de bocht naar rechts ('t Stet).

J

t' Stet

Het Oer-IJ was vroeger een belangrijke overgang tussen zoet en zout water, waar vele soorten trekvisen te vinden waren, waaronder de paling, spiering en bot. Tegenwoordig vind je in het water ook vissen zoals de brasem en kolblei. Ook zit de bekende snoekbaars in het water, een exoot die in de 19e eeuw in Nederland werd geïntroduceerd. Deze kan goed in het meer overleven door de diepe zandwinputten waar hij op vissen jaagt. Op 't Stet staat een bord waar je kunt ontdekken welke vissen verder het meer bewonen. Als je daar op het nabijgelegen vlot gaat zitten, komen ze misschien aan je tenen knabbelen.

Neem dezelfde weg terug naar de Meerweg en fiets door naar knooppunt 54.

K

De Hoorne

Akersloot en Uitgeest bloeiden op tijdens de 17e eeuw, waarbij ze veel verdienden aan de Oostzeehandel. Zo voeren vele kleine schepen af en aan in de havens aan de rand van het water. Akersloot heeft nog steeds veel havens. Daarnaast biedt recreatieterrein De Hoorne een mooie speeltuin en een zwemplek waar je terecht kunt voor een verfrissende dompeling.

Vervolg je weg naar knooppunt 2.

L

Dorregeest

In Akersloot-Klein Dorregeest zijn bijzondere archeologische vondsten gedaan uit de trechterbekercultuur, die dateren uit het middenneolithicum (tussen 3350 en 2750 voor Christus). Ook zijn er ploegsporen ontdekt die getuigen van de vroege landbouw in dit gebied. Ten zuiden hiervan ligt de Dorregeesterpolder, waar een mooie wandelroute van 6 kilometer over de dijk langs het Uitgeestermeer loopt.

Tijd voor een pauze?

Op het nabijgelegen recreatieterrein Dorregeest zijn speel- en ligweiden, zandstrandjes en speeltoestellen te vinden waar je heerlijk kunt genieten.

Ga naar knooppunten 24 en 84 waar je weer een stukje over het begin van de route komt. Hierdoor kun je de route ook in twee gedeeltes fietsen. Beide circa 25 km.

M

Stoomgemaal aan de Meldijk

Sinds 1874 pompt het stoomgemaal aan de Meldijk het water uit de Uitgeester- en Heemskerkerbroek in het Uitgeestermeer, dat ongeveer 1 meter hoger ligt. In de polder liggen nog zeldzame restanten van de binnendelta van het Oer-IJ. Zo liggen er verlande platen en slikken, slingerende waterlopen, oeverlopen en kwelderruggen. Deze waren aan het begin van de jaartelling al aanwezig.

Tweede Broekermolen

Na de ophaalbrug zie je de Tweede Broekermolen uit 1631 (herbouwd in 1866). Dit was één van de vijf molens die aan de Lagendijk stonden en de achtergelegen polder maalden voordat het stoomgemaal werd gebouwd.

Fiets verder naar
knooppunt 85.

N

Fort bij Krommeniedijk

Het fort bij Krommeniedijk, beter bekend als Fort K'ijk, heeft een rijke geschiedenis als onderdeel van de Stelling van Amsterdam. Ook hier kon het land onder water worden gezet, waardoor oorlogsvoertuigen over de dijk moesten en goed zichtbaar waren om op te schieten. Tegenwoordig is het fort een belevingscentrum waar je informatie kunt krijgen over het fort, het omliggende landschap en de natuur. Aan de overkant van de Cromme IJde, nu bekend als de Crommenije, lag vroeger een overzetveer. Maar sinds de aanleg van de provinciale weg in 1933 is er een weg met brug om het pittoreske lintdorp Krommeniedijk te bereiken. Hier kom je op de terugweg overheen.

Ga verder naar
knooppunt 38.

O

Uitgeester- en Heemskerbroek

Geniet van het prachtige, weidse uitzicht over het inundatieveld van de Uitgeester- en Heemskerbroek. Je kunt onder de dikke laag aarde nog steeds een kruitmagazijn zien liggen. Dit magazijn is een belangrijk onderdeel van de Stelling van Amsterdam.

Vervolg je weg
naar knooppunt 37.

P

Wiel Genieweg

Bij de rare bocht aan het begin van de Genieweg zie je een opvallende kuil met water. Dit is een wiel, oftewel een diep kolkgat, door de dijkdoorbraak tijdens de stormvloed van 1717. Daarbij stroomde het water van de Cromme IJ hier naar binnen en liet zijn sporen achter. De huidige dijk is vervolgens om het wiel heen gelegd.

Fiets vervolgens naar knooppunten 40 en 6.

Q

Fort Veldhuis

Fort Veldhuis maakt ook deel uit van de Stelling van Amsterdam en is tegenwoordig in gebruik als luchtoorlogmuseum.

Na knooppunt 6 ga je even van het knooppuntennetwerk af. Fiets eerst richting knooppunt 41.

R

Sint Aagtendijk

Sinds de middeleeuwen beschermt de Sint Aagtendijk de Wijkerbroekpolder tegen het water van de toenmalige uitloper van het Ye (IJ). Langs deze dijk bevindt zich ook een fort waar water- en moeraspartijen zijn aangelegd. Hier vertoeven veel watervogels, waardoor het een ideale plek is om deze te spotten.

Neem het eerste fietspad rechts het Aagtenpark.

S

Aagtenpark

Als je richting Beverwijk kijkt, zie je het gebied waar vikingen in de 9^e eeuw achter een jong meisje aan zaten. Toen zij neerviel en tot de heilige Agatha bad, begon de aarde te beven en verscheen een lichtflits, wat de vikingen verjoeg. Veel plekken in Beverwijk zijn naar de heilige vernoemd, zoals ook het Aagtenpark. Het park (gelegen op de rand van de Wijkerbroekpolder) is nog steeds in ontwikkeling, maar je kunt er nu al genieten van een wandeling of fietstocht over de bloeiende heuvels.

Volg het fietspad het park uit via de brug over de A22.

Neem daarna de eerste straat links (Toon Hermanslaan), ga aan het eind rechtsaf (Conny Stuartlaan), daarna de eerste weg linksaf (Wim Kanlaan) en neem direct weer linksaf het fietspad (blijf aan deze kant van weg (De Meerlanden). Ga onder de A22 door en sla na het Aagtenpark direct linksaf de Sint Aagtendijk weer op en vervolg je weg naar knooppunt 6.

Na knooppunt 6 ga je weer een stukje van het knooppuntennetwerk af. Volg nu een stukje naar knooppunt 40 en neem de eerste weg rechts (Waterlinie) en daarna de eerste weg links het weiland in naar de sluisdeuren van Landgoed Rorik.

T

De Buitenlanden

Dit stuk land kreeg de naam De Buitenlanden omdat het niet werd bedijkt toen het Oer-IJ hier stroomde. Tegenwoordig vind je hier landgoed Rorik, waar circulair wordt gewerkt en biologisch dynamisch voedsel wordt geteeld.

Ga aan het einde rechtsaf via de andere sluisdeuren het park uit. Sla aan het einde van de weg linksaf de Noorderweg op richting knooppunt 7.

U

Wijkermeer en IJpolders

In de Wijkermeer en IJpolders heeft de hoofdgeul van het IJ gelegen. Toen de monding van het IJ bij Castricum dichtslibde, ontstond hier een moerasgebied met veenvorming. In de middeleeuwen steeg de zeespiegel, waardoor de Zuiderzee in verbinding kwam met de Waddenzee en het zeewater vanuit het oosten het oorspronkelijke Oer-IJ-stroomgebied binnenkwam. Vanaf dat moment wordt het Oer-IJ het IJ genoemd.

Doordat het slingerende IJ breder werd, ontstond het Wijkermeer. In de 19e eeuw is het meer drooggelegd tijdens het graven van het Noordzeekanaal. Tegenwoordig is het gebied vruchtbaar door de voedselrijke kleiafzetting van het voormalige IJ en wordt het gebruikt voor akkerbouw.

**Fiets naar
knooppunt 8.**

V

IJ- en Zeedijken

In de late middeleeuwen kwamen het IJ en de Wijkermeer in verbinding met de noordelijk gelegen meren, wat het zeewater tot een dreiging maakte voor de bewoners van de omliggende strandwallen zoals Uitgeest en Akersloot. Want het veengebied werd groter en daarom werden in de 12e eeuw de IJ-dijken aangelegd om de omgeving te beschermen. Later, in de 14e eeuw, kwam ook de Zeedijk erbij.

Wanneer je nu over de dijk fietst, ervaar je twee totaal verschillende landschappen. Aan de oostkant ligt de Assendelpolder met zijn lange smalle kavels, kenmerkend voor de veengebieden. Deze gebieden zijn nu graslanden geschikt voor het houden van vee. Aan de westkant zie je de droogmakerij Wijkermeer met een verbouwing van aardappels, uien, koolsoorten en groenten. De vruchtbare kleilaag van het voormalige IJ maakt deze grond zeer geschikt voor deze gewassen.

Vervolg je weg naar knooppunten 39 en 38.

W

De Kil

De Kil, een restant van het Oer-IJ, stroomt hier en maakt deel uit van de Crommenije. Momenteel wordt er door het recreatieschap hard gewerkt aan een haalbaarheidsstudie naar het verbeteren en versterken van de functie van De Kil. Er wordt gedacht aan een combinatie van een wandel- of kanoroute om het gebied toegankelijker te maken. Bovendien wordt onderzocht hoe De Kil kan bijdragen aan de ecologische verbinding langs Groenedijk en IJ-dijken.

X

Lage Laender Sluys

De Lage Laender Sluys is een van de vele sluizen die vroeger gebruikt werden voor natuurlijke afwatering van het veengebied bij Assendelft en Krommenie. Bij eb ging de sluis open en bij vloed sloot deze weer. 's Winters werden de sluizen opengezet om water met slib over het land te laten komen, zodat de grond vruchtbaar werd. Nu heb je een prachtig uitzicht op de golfbaan van Heemskerk.

Ga na knooppunt 38 een stukje van de route af. Neem de eerste weg rechts (om het Kruitmagazijn bij de Dam) en ga richting Busch en Dam.

Y

Nieuwendam

In 1357 werd de Nieuwendam aangelegd als onderdeel van de bedijking rond de Zaanstreek en Waterland. Dit was om het gebied tegen hoogwater te beschermen. In de dam werden sluizen gemaakt om de scheepvaart daar niet te verhinderen. De sluizen werden uiteindelijk gesloten in de 16e eeuw, omdat het water te veel schade had aangericht. Om het gebied bij droogte van water te voorzien werd de molen De Waterdief in 1731 gebouwd. Deze molen 'stal' water uit de veenstroom de Ham om de hoger gelegen Honderd Morgen-polder van water te voorzien, vandaar zijn naam. In 1926 werd de molen gesloopt, maar wordt nu weer herbouwd.

**Steek de provinciale
weg N203 over.**

Z

t' Hain

t' Hain is een archeologische vindplaats waar waarschijnlijk een Romeins kamp of wachttoren heeft gestaan, gezien het Romeins aardewerk en slingerkogels die er zijn gevonden. Ook is er inheems aardewerk aangetroffen. Hier stroomde het watertje De Vliet in de Cromme IJ. In de 1565 werd een dijk aangelegd tegen de wateroverlast vanuit Assendelft. Nu ligt deze en De Vliet onder een zandlaag waarop sportvelden zijn aangelegd.

Vervolg je weg rechtdoor (Busch, Westdijk en Krommeniedijk).

Ga op de Krommeniedijk de eerste weg linksaf richting knooppunt 85.

Ga nu weer terug naar het startpunt en volg daarvoor knooppunt 84 en neem dan daarna de eerste weg rechts naar het beheerkantoor op recreatieterrein Zwaansmeer.

Tot slot

Als je de polders hebt doorkruist op je tweewieler, dan heb je zeker gemerkt dat er in dit gebied meer te ontdekken valt dan alleen koeien en windmolens. Hopelijk heb je genoten van de schilderachtige landschappen, de kronkelende paden en het verfrissende uitzicht over het water.

En heb je veel geleerd over het verleden en heb je ideeën opgedaan om een keer voor terug te komen. Maar nu is het tijd om met de voeten omhoog te genieten van een welverdiend drankje!

recreatieschap
alkmaarder- en
uitgeestermeer

info@alkmaarder-enuitgeestermeer.nl

Volg ons op: